

เรื่อง เมืองไตรตรึงษ์สมัยอยุธยา

รายละเอียด

เอกสารจากพงศาวดารฉบับปลีก ซึ่งนายไมเคิล ริดคารี ได้นำลงในหนังสือสยามสมาคม มีข้อความสรุปได้ว่า เมืองสุโขทัยได้ตกเป็นเมืองขึ้นของอยุธยาอีกครั้งเมื่อสมัยของพระบรมราชาธิราชที่ 2 และได้แบ่งอาณาจักรสุโขทัยออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ให้พระมหาธรรมราชาที่ 4 (บรมपालมหาธรรมราชา) ครองเมืองอยู่ที่สองแควหรือพิษณุโลก ส่วนที่ 2 ให้พระยารามครองเมืองอยู่ที่สุโขทัย ส่วนที่ 3 ให้พระยาเชลียงครองเมืองอยู่ที่สวรรคโลก และส่วนที่ 4 ให้เจ้าแสนสอยดาว ครองเมืองอยู่กำแพงเพชร มีข้อความในพงศาวดารอีกฉบับหนึ่งซึ่งเป็นฉบับคู่แฝดกับพงศาวดารฉบับปลีกของนายไมเคิล ริดคารี ซึ่งบอกให้ทราบว่าเจ้าแสนสอยดาวผู้ครองเมือง

กำแพงเพชรนั้นเป็นที่ของพระยาเชลียง และมีข้อความเกี่ยวพันกับเมืองไตรตรึงษ์ตอนหนึ่งกล่าวว่า

“เจ้าศรีวิภักดี ซึ่งเป็นรองจากแสนสอยดาว ได้เจรจากับพระยาราม และมหาธรรมราชาที่ 4 ว่าจะเป็นที่พินาศขึ้นไปที่ไตรตรึงษ์ ข้อความในพงศาวดารที่ยกขึ้นมาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าในช่วงนั้นเมืองกำแพงเพชรมีเจ้าแสนสอยดาวปกครองอยู่ เมืองกำแพงเพชรต้องสู้รบกับเมืองอื่น ๆ ที่พินาศที่ยกมาเมืองไตรตรึงษ์ถูกตีกลับมาจนต้องให้พระยาเชลียงไปช่วยตีเมืองแล้วแต่งตั้งให้เจ้าไกรได้ครองเมืองไตรตรึงษ์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในช่วง พ.ศ. 1975 เมืองไตรตรึงษ์มีเจ้าเมืองจากทางเหนือเข้ามาปกครองเมืองไตรตรึงษ์ จากหนังสือลิลิตยวนพ่าย ซึ่งแต่งขึ้นมาเพื่อสรรเสริญสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถเป็นเรื่องราวการทำศึกสงครามระหว่างอยุธยากับล้านนา กล่าวถึงพระยาอุทธิษฐิระ เจ้าเมืองพิษณุโลกว่าเอาใจออกห่างจากกรุงศรีอยุธยา โดยไปติดต่อกับพระเจ้าติโลกราชเจ้าเมืองเชียงใหม่ให้ยกทัพมาตีเมืองชัยนาท สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถจึงทรงยาดราทัพไปประชิดทัพเมืองเชียงใหม่เพื่อตีเมืองเชียงใหม่ ทัพทั้งสองสู้รบกันเป็นสามารโดยทัพเชียงใหม่เป็นฝ่ายปราชัย ในจำนวนโคลงต้น 365 บท มีอยู่หลายบทที่กล่าวถึงเมืองกำแพงเพชร เมืองไตรตรึงษ์ และเมืองเทพนคร ซึ่งแสดงให้เห็นถึงหลักฐานของความเป็นบ้านเป็นเมืองที่ยังคงมีความเจริญรุ่งเรืองอยู่ ดังบทที่ 183 ความว่า หยหัตติพิรพาทพ้องพลแขวงหนึ่งฤา ปูนแปดพันปลายปอง เกลื่อนแก้ว หัวเมืองกำแพงเพชร ครองเคลื่อน ไคลแฮ ชงเทศพรายแพรวักงูบเงิน เมื่อทัพของพระเจ้าติโลกราชจากหัวเมืองล้านนากองมาตีเมืองพิษณุโลกซึ่งสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถครองเมืองอยู่กองทัพจากเมืองกำแพงเพชรจึงยกทัพเพื่อจะไปร่วมรบกับทัพของกรุงศรีอยุธยา ส่วนอีกบทหนึ่งกล่าวถึงกองทัพของกรุงศรีอยุธยาได้เมืองไตรตรึงษ์ไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ในตอนนั้นเมืองไตรตรึงษ์และเทพนครคงเข้ากับเมืองทางล้านนา ดังบทที่ว่า ชัยชัยศโยคก้องไตรตรึงษ์ บุญเบิกเวียงทองปือ ไต่เต้าชัย ชัย ลำพียงเสียง ฤาลาก สรนั้น นีวนอบเข้า อยู่มือ บทต่อมากล่าวถึงเมืองเทพนครก็ยอมเข้าถวายตัวคือโคลงบทที่ 290 ชัยชยานุภาพ เทียมทิน กรแฮ เมืองเทพนครธรรมฤา อยู่ถ้อย ชัยชัยพ่อเพียงอินทร์นุภาพ บุญบอกเมืองถ้วนร้อยรอบถวาย และบทต่อมากล่าวถึงเมืองกำแพงเพชร ชัยชัยเมื่อปราบอ้อมกำแพงเพชร ผืนแผ่นดินสายเสมา ออกกว้างชัยชัยท่านไตรตรึงษ์ในนารถ ยศโยคนุญท้าวอ้าง อาจครวญ

นอกจากจะกล่าวถึงในลิลิตยวนพ่ายซึ่งเป็นสมัยพระบรมไตรโลกนาถแล้ว เมืองไตรตรึงษ์ยังเป็นเมืองที่ปรากฏชื่อในจารึกหลักที่ 38 (ศิลาจารึกกฎหมายลักษณะโจร) สรุปใจความได้ว่า ในบรรดาเจ้าเมืองต่าง ๆ ที่พากันมาเข้าเฝ้าพระมหากษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยาซึ่งเสด็จมาประทับที่ในเมืองกำแพงเพชรในตอนที่สร้างศิลาจารึกกฎหมายลักษณะโจรนั้น มีเจ้าเมืองไตรตรึงษ์รวมอยู่ด้วยองค์หนึ่ง ช่วงอายุของศิลาจารึกหลักที่ 38 อยู่ในช่วงระหว่างรัชกาลของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชมาถึงรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 แห่งกรุงศรีอยุธยา แสดงให้เห็นว่าเมืองไตรตรึงษ์ยังคงมีความเป็นบ้านเป็นเมืองมาอย่างต่อเนื่องติดกับเมืองนครชุมที่หมดความสำคัญและหายไปจากหน้าประวัติศาสตร์แล้ว

คำสำคัญ : ไตรตรึงษ์

ที่มา : เมืองไตรดรีมส์ ตามร่องรอยแห่งตำนานและประวัติศาสตร์. (ม.ป.ป). กำแพงเพชร: ม.ป.ท.

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2020-03-02

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=1331&code_db=610001&code_type=01

The Office Of Academic Resource Information And Technology